

УДК 342.734:004.738.5(477+4)
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2025.14>

А. В. Чукаєва

orcid.org/0000-0001-8251-5187

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінології та інформаційних технологій

Національної академії внутрішніх справ

РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПЛАТФОРМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ: СВОБОДА СЛОВА VS ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОНТЕНТ (АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПІДХОДІВ)

Кожен із нас є невід’ємною часткою унікального людино-цифрового середовища – віртуального суспільства, яке формується в інтернет просторі й не обмежене географічними кордонами чи традиційними етичними системами. Соціальні мережі об’єднують мільйони людей по світі, які мають різні культурні цінності, освіту, професії, віросповідання, потреби та інтереси, надаючи їм безмежні можливості для всебічного розвитку, досягнення комерційних цілей, проведення дозвілля. Водночас саме в соціальних мережах часто поширюються заборонений законодавством контент, неперевірені дані, чутки, при цьому їх розповсюдники зберігають свою анонімність, чиниться так зване «інформаційне безладдя». Дедалі численнішими стають повідомлення про мову ворожнечі, онлайн-цькування, залякування [1]. Стрімкий розвиток соціальних мереж і нових інструментів збору персональних даних актуалізував потребу в якісних охороні та захисті прав людини, недоторканності її приватного життя тощо [2], зокрема уточнення правового статусу соціальної мережі як такої, зокрема в частині поширення нею інформації, що може бути шкідливою для неповнолітніх, розміщення реклами чи використання об’єктів інтелектуальної власності тощо. В умовах російського повномасштабного вторгнення й найбільшої в історії неконвенційної війни в інформаційній сфері ця потреба постає особливо гостро.

Метою дослідження є здійснення наукового аналізу та виявлення напрямів ефективного забезпечення інформаційних прав, зокрема свободи слова, у соціальних мережах, а також регулювання порядку поширення інформації в соціальних мережах, зокрема щодо обмеження державою свободи слова в мережі Інтернет із метою захисту його користувачів, на основі вітчизняних та зарубіжних напрацювань.

Стан дослідження. Проблематиці нормативно-правового регулювання соціальних мереж, питанням кримінальних правопорушень у соціальних мережах, дослідженню поняття та природи акаунта користувача соціальної мережі, проблематики впливу соціальних мереж на масову свідомість людей, особливо в контексті ведення інформаційних війн, присвятили свій доробок багато українських вчених, серед яких Алексе-

єнко І. В., Арістова І. В., Афанасьєва К. О., Баранов О. Д., Беляков К. І., Брижко В. М., Бутузов В. М., Варивода В. І., Вітів В. А., Гавловський В. Д., Гадомський Д. В., Горобцова В. Д., Гуцу С. Ф., Джужа О. М., Долгова О. М., Завальний М. В., Іванов В. Є., Іншин М. І., Карпець А., Кирилова О., Ковалевич Б., Ковальова Н., Курбан Г., Красноступ Н. Ф., Лисенко В., Литвинов Є., Марущак А. І., Михайлова Д. В., Моїсєєва Є. М., Некіт К. Г., Новицький А., Новосельський І. Ф., Ольшанський Д., Онищенко О. С., Пиріг С., Пічугіна Ю., Почепцов Г., Правдиченко А., Присяжнюк М. М., Присяжнюк О., Прохазка Г. А., Радкевич О. П., Рассохіна А. М., Рибальська В. Я., Рівман В. П., Селезньова О. М., Семчук Н., Сенченко М., Сьомін С., Теремецький В., Тихомиров О. О., Ткаченко В. В., Толмачевська Ю. О., Туляков В. О., Цехан Д., Цимбалюк В. С., Чернова А., Швець М., Щерба С. П., Юрченко М., Янковський Р. та ін. Автор досліджує основні аспекти проблеми свободи слова в соціальних мережах у контексті наукових праць цих та інших авторів.

Результати дослідження. У мережі Інтернет на тепер існує немала кількість соціальних мереж, які об’єднують мільйони людей з різними життєвими настановами та цінностями, потребами й інтересами. Людина ХХІ століття вже не мислить свого життя без соціальних мереж, використовуючи їх для дозвілля, розвитку, бізнесових цілей. Соціальні мережі змінили своє функціональне призначення від надання можливостей для полегшення комунікації до реалізації засад демократичного суспільства. Вони існують завдяки взаємному обміну інформаційними ресурсами між різними індивідами. Натепер за допомогою соціальних мереж забезпечується доступ до інформації, створюються певні суспільні групи та об’єднання, а окремі громадяни координують свої дії для прийняття важливих суспільно значущих рішень або здійснення впливу на процес прийняття таких рішень державою.

Існує декілька підходів до визначення соціальних мереж як феномена сучасності:

– технологічний, коли соціальна мережа розглядається як спеціальне програмне забезпечення, платформа, сервіс;

– соціологічний, за яким соцмережа – це особливе соціальне утворення, яка ґрунтується на взаємозв'язках між учасниками або їх взаємних інтересах [2].

Ще соцмережу можна розглядати як соціальну структуру, утворену індивідами або організаціями, що відображає розмаїті зв'язки між ними через різноманітні соціальні взаємовідносини, починаючи з випадкових знайомств і закінчуючи тісними родинними зв'язками [3].

Також «онлайніві соціальні мережі» розрізняють як: 1) ІТ-середовище, в якому створено умови для спілкування за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; 2) систему соціальних зв'язків, які виникають між користувачами онлайнівих соціальних мереж; 3) організаційні форми/структури, організації, які надають послуги із забезпечення користувачам спілкування в онлайні [4].

Соціальну мережу доречно також визнавати спеціальним каналом медіакомунікації, організацію з широким аудиторним колом споживачів, необмежених кордонами, що функціонує тільки за допомогою мережі Інтернет та додаткових «засобів-приймачів» і є джерелом реалізації багатьох конституційних прав [2].

Отже, онлайніва соціальна мережа (англ. *a social networking site*, скор. SNS, – термін, введений ще в 1954 році Дж. Барнесом) використовується для опису будь-якого вебсайту, який дозволяє користувачам створювати загальнодоступні профілі всередині цього вебсайту для спілкування з іншими користувачами одного й того ж вебсайту, які мають доступ до свого профілю. Завдяки SNS можна легко та швидко створювати й поширювати інформаційний вміст будь-якого змісту з метою здійснення впливу на реципієнтів. Нині в публічній площині спілкуються дедалі більше людей. Тому вчені пропонують розглядати сайти соціальних мереж як різновид соціальних медіа, тобто вебслужби, які дозволяють приватним особам створювати публічні чи напівпублічні профілі на обмеженому форумі, об'єднуватись із іншими користувачами (наприклад «Друзі» на Facebook), а також переглядати та переходити зі списку своїх з'єднань до списку інших користувачів в рамках вебсайту [5]. Природа та номенклатура зв'язків можуть різнитись залежно від системи. У соціальних мережах користувач знаходиться в центрі системи та може одночасно належати до декількох груп водночас. Соціальна мережа являє собою зв'язки та потоки між людьми, групами, організаціями, комп'ютерами та іншими об'єктами обробки інформації/знаннями.

Користувачі використовують онлайн-ресурси задля пошуку різноманітного контенту: розважального, інформаційного, освітнього тощо. Дедалі частіше вони обирають не онлайн-версії традиційних медіаресурсів, таких як телеканали,

радіостанції чи друковані видання, а саме контент, який створюється індивідуальними користувачами або їх невеликими командами. Такі користувачі зазвичай називаються «блогерами» або «інфлюенсерами». Розміщуючи контент на платформах спільного доступу до інформації, таких як соціальні мережі, месенджери, відеохостинги, вони здобувають значну аудиторію, яка співмірна з аудиторією згаданих вище традиційних медіа або навіть перевершує її. При цьому на них не поширюються законодавчі обмеження, характерні для медіа [6].

Соціальні мережі стають дедалі ефективнішим інструментом для боротьби за забезпечення та реалізацію прав людини в Інтернет-просторі. З іншого боку, саме платформи спільного доступу виявились найбільш сприятливим середовищем для поширення дезінформації.

Маріям Чалабієва проводить паралель між типологією інтернет-медіа і правами людини, з огляду на масштаби впливу цього інструменту на свідомість суспільства. Так, мережі дозвілля (наприклад, Youtube, MySpace тощо) дають змогу спілкуватися без конкретної видової спеціалізації суб'єктів і реалізувати право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості, що проголошене ст. 23 Конституції України; навчальні, соціалізуючі (приміром Wikipedia, Google Академія та ін.) допомагають у процесі навчання, надаючи доступ до наукових праць, змогу користуватися електронними бібліографічними базами та бібліотеками, дистанційно навчатися, брати участь у інтернет-конференціях та освітніх програмах, тим самим реалізуючи права кожного на освіту, закріплене ст. 53 Конституції України; ділові (наприклад, LinkedIn, Profeo) – світові проекти, які орієнтовані на бізнес-сферу, пошук роботи, надбання ділових зв'язків (клієнтської бази), безпосередньо сама робота (розширення кола професійного спілкування, комунікація з керівництвом / постачальниками / клієнтами, продаж товарів), змога ділитися власним професійним досвідом, здійснюють право кожного кожного на працю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 42 та ст. 43 Конституції України); політичні (наприклад, Politiko) – дають змогу об'єднувати політиків, журналістів, експертів у політичних питаннях, лідерів різноманітних партій та безпосередньо виборців. Зазначене дає змогу громадянину України реалізувати своє право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для здійснення й захисту своїх прав та свобод та задоволення політичних інтересів, що регламентовано ст. 36 Конституції України; мережі, що опікуються проблемами дому та сім'ї (наприклад, Geni.com, Щоденник молоді мами) – присвячені обговоренню сімейних побутових проблем, домашніх питань, опосередковано реалізують принцип «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охо-

роняються державою», закріплений у ст. 51 Конституції України. Проте найціннішою у сучасних соціальних мережах є саме реалізація конституційного права на інформацію, тобто загальнодоступна змога отримувати відомості, факти про осіб, події, явища, незалежно від форми їх виявлення. Відповідно до Конституції України «кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір» (ст. 34). У ст. 5 Закону України «Про інформацію» йдеться про те, що кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів. Водночас реалізація права на інформацію не має порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших людей [7].

Безпосередньо із правом на інформацію пов'язане право на свободу вираження поглядів, думки і слова, а також вільне використання та поширення інформації. Забезпечення права на свободу вираження поглядів у соціальних мережах відбувається шляхом заборони цензури в мережі Інтернет.

Втім, як уже було зазначено, спрощення способів поширення інформації тягне за собою низку ризиків, позаяк будь-яка особа, не обтяжена необхідністю дотримуватися будь-яких стандартів, етичних кодексів, без жодної відповідальності може поширювати неперевірені відомості. Таким чином, свобода вираження поглядів в Інтернеті, як і вираження їх у інший спосіб, не включає право публікувати висловлювання, що закликають до насильства або розпалюють ненависть. З огляду на анонімність публікацій в Інтернеті деяких публікацій саме власник сайту чи блогер несуть відповідальність за зміст, у тому числі і коментарів третіх осіб, тому необхідно забезпечити належну модерацию будь-якої публічної дискусії та не допускати публікації таких висловлювань. Поширення у соціальній мережі навіть у форматі «для друзів» інформації, що закликає до насильства, не може вважатися свободою вираження поглядів. У питанні визначення балансу права на свободу вираження поглядів та права на повагу до приватного життя для публікацій в Інтернеті ЄСПЛ застосовує розроблені раніше критерії допустимості втручання у приватне життя. Здійснюючи публікацію матеріалів в Інтернеті, користувач може стати об'єктом критики, і чим більша публічність автора публікації, тим більше суспільне значення може мати обговорення цих публікацій та вірогідніше висловлювання оціночних суджень. Для визначення, чи відбулося порушення Конвенції, у разі підтримки чи поширення спірної у цьому контексті публікації в соціальній мережі необхідно оцінювати зміст, форму та наслідки, які створюють такі дії [8].

Правове регулювання онлайн-контенту і медіа ускладнюється низкою чинників:

- по-перше, соціальні мережі є відносно новими, а інновації на різних платформах запроваджуються на постійній основі – і це стосується як маловідомих платформ, так і популярних, таких як Meta, Google і TikTok, що потребує вдосконалення законодавства, з метою усунення прогалин, що виникають в ході зазначених інновацій;

- по-друге, глобальне розповсюдження та доступ до соціальних мереж призводять до того, що суб'єкти, діяльність яких пов'язана із ними, підпадають під дію законів у різних країнах, де вони пропонують свої послуги;

- по-третє, діяльність у соціальних мережах регулюється законодавством не однієї, а різних галузей, адже це можуть бути норми законодавства, що врегульовують суспільні відносини у сфері реклами, торгівлі, захисту даних, інтелектуальної власності тощо;

- по-четверте, окремі аспекти функціонування соціальних мереж підлягають не лише правовому регулюванню, а й впливу різноманітних моральних та етичних стандартів [9].

У 2022 році парламент та уряди ЄС прийняли два важливі нові закони для створення більш справедливого та безпечного онлайн-світу: Закон про цифрові ринки (The Digital Markets Act) та Закон про цифрові послуги (The Digital Services Act). В основу цих законів закладено ідею про те, що «те, що є незаконним офлайн, має бути незаконним і онлайн». Таким чином, Закон про цифрові ринки встановив чіткі правила для великих платформ, аби вони не нав'язували несправедливі умови для компаній і споживачів. У квітні 2024 року був ухвалений закон ЄС «Про свободу засобів масової інформації» (The European Media Freedom Act), покликаний захистити журналістів і засоби масової інформації ЄС від політичного чи економічного втручання шляхом запровадження механізму, який запобігає довільному обмеженню або видаленню незалежного медіаконтенту дуже великими онлайн-платформами, такими як X (раніше Twitter), Facebook або Instagram. Окрім загального європейського регулювання, окремі країни також мають національне нормативне забезпечення діяльності соціальних платформ. Зокрема, Німеччина в 2017 році прийняла Закон про захист прав користувачів в соціальних мережах, відомий як Закон про соціальні мережі або NetzDG» (Law on Improvement of Legal Practice in Social Networks), що наклав істотні зобов'язання на підприємства, яким належать соціальні мережі. Федеральне міністерство юстиції уповноважене накладати адміністративні штрафи розміром до 50 мільйонів євро. Метою прийняття цього федерального закону стало посилення відповідальності за поширення в соціальних мережах шкідливого

контенту, включаючи висловлювання в Інтернеті, які караються національним законодавством, мови ворожнечі та фейкових новин у соціальних мережах тощо. До зазначених порушень належать поширення пропагандистських матеріалів антиконституційними організаціями (ст. 86 Кримінального кодексу ФРН); використання символів антиконституційних організацій (ст. 86а Кримінального кодексу ФРН); підготовки серйозного насильницького злочину, що загрожує державі (ст. 89а Кримінального кодексу ФРН); заохочення здійснення серйозного насильницького злочину, що загрожує державі (ст. 91 Кримінального кодексу ФРН); зрадницької підробки (ст. 101а Кримінального кодексу ФРН); публічних закликів до здійснення кримінальних злочинів (ст. 111 Кримінального кодексу ФРН); порушення громадського спокою шляхом погрози здійснення кримінального злочину (ст. 126 Кримінального кодексу ФРН); створення злочинних організацій (ст. 129 Кримінального кодексу ФРН); створення терористичних організацій (ст. 129а Кримінального кодексу ФРН); створення кримінальних і терористичних організацій за кордоном; конфіскації (ст. 129б Кримінального кодексу ФРН); розпалювання міжнаціональної ворожнечі (ст. 130 Кримінального кодексу ФРН); поширення зображень насильства (ст. 131 Кримінального кодексу ФРН); заохочення і схвалення злочинів (ст. 140 Кримінального кодексу ФРН); засудження віросповідань, релігійних громад та ідеологічних асоціацій (ст. 166 Кримінального кодексу ФРН); розповсюдження, придбання і зберігання дитячої порнографії (ст. 184б Кримінального кодексу ФРН); образи (ст. 185 Кримінального кодексу ФРН); зловмисних пліток (ст. 186 Кримінального кодексу ФРН); дифамації (ст. 187 Кримінального кодексу ФРН); порушення особливо приватної сфери життя шляхом фотографування (ст. 201а Кримінального кодексу ФРН); погроз вчинення тяжкого кримінального злочину (ст. 241 Кримінального кодексу ФРН); підробки доказів (ст. 269 Кримінального кодексу ФРН) [8].

Слід зауважити, що й на стадії затвердження проекту цього закону, і по його прийнятті лунали заяви з боку соціальних медіа-компаній, багатьох вчених-юристів і науково-дослідна служба німецького парламенту щодо його неконституційності й такого, що загрожує свободі думки в Німеччині. Законопроект викликав критику не тільки з боку соціальних медіа-компаній, але й багатьох вчених-юристів, науково-дослідної служби німецького парламенту тощо. Зокрема, зазначалося, що вирішення питання стосовно того, що є законним або протиправним, належить до компетенції судів; піддавались критиці часові межі, визначені для видалення або блокування контенту, забороненого законом, а також проце-

дура його видалення загалом. Імплементування цього закону викликає велике зацікавлення інших розвинених країн, зокрема Великої Британії та Франції [9, 10].

Маріям Чалабієва зазначає, що німецький досвід може стати надзвичайно корисним і для України, зокрема в частині накладення заборони на поширення в соціальних мережах повідомлень, які мають ознаки злочинів, передбачених статтями 109, 110, 111, 114-1, 161, 258-2, 258-3, 295, 436 Кримінального кодексу України. Визначений в такий спосіб виключний перелік забороненої до поширення інформації повинен стати підставою для його блокування чи обмеження доступу [7].

ЗУ «Про медіа», прийнятий 13 грудня 2022 року з метою врегулювання української медіасфери та захисту інформаційного простору від загроз, з якими стикнулася наша держава після повномасштабного вторгнення рф, встановив низку нових понять, передбачив можливість співрегулювання медіа та відповідальність за порушення медіазаконодавства.

Зокрема, цим нормативно-правовим актом визначено поняття онлайн медіа й окреслено підходи до їх врегулювання. Так, суб'єктами у сфері онлайн медіа стали сторінки у Facebook, Instagram, X та TikTok, а також канали у Telegram, Youtube, Viber і Whatsapp [8].

Водночас на локальному рівні користувачі також можуть обмежувати одне одного на підставі нетолерантності й образливості висловлювань. Право на свободу вираження поглядів, думки і слова може обмежуватися шляхом настання для користувача цивільної відповідальності в разі завдання шкоди репутації чи порушення авторських прав. Більше того, натеper у рамках гарантування інформаційної безпеки як важливої складової національної безпеки дописи у соціальних мережах, котрі містять заклики до співпраці з державою-агресором, розцінюються не як вільне вираження поглядів, а як підстава для кримінальної відповідальності.

Ці та інші обмеження обумовлюються політикою вільного використання соціальних мереж та запобіганням настанню негативних наслідків вільного отримання тієї чи іншої інформації конкретною особою. З технічної точки зору їх легко обійти, тоді як обмеження вільного отримання інформації неповнолітніми потребує окремого підходу. Це суголосно праву на інформаційний простір, вільний від матеріалів, які становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану особи. Враховуючи фізіологічні та психічні особливості дітей, обмеження вільного отримання ними шкідливої інформації в соціальних мережах і водночас створення безпечного інформаційного простору потребує чітких механізмів, таких як обов'язок користувачів та власників соціальних

мереж позначати вікові обмеження тієї чи іншої інформації та нести відповідальність за порушення цього обов'язку [2].

Одним із важливих питань, що обговорюються в ході реформи медіазаконодавства в Україні, є можливість поширення на осіб, що мають велику аудиторію та розміщують контент на власних сторінках у соціальних мережах чи відеохостингах, статусу суб'єктів онлайн-медіа. Саме з цієї та багатьох інших зазначених у нашому дослідженні причин важливо дослідити наявний іноземний досвід, зокрема країн ЄС, які вже зробили певні кроки на шляху врегулювання діяльності блогерів, задля пошуку практик, що можуть бути імplementовані в національне законодавство.

Втім, дослідження іноземних джерел інформації щодо правового регулювання соціальних мереж дозволяє зробити висновок про його певну фрагментарність. «Спеціальних» же правових норм для регулювання досліджуваної сфери наразі не існує.

Висновки. Отже, функціонування сучасних мережових інтернет – ресурсів ґрунтується на реалізації прав людини як універсальних конституційних засад взаєморозуміння в соціумі, зокрема: права на об'єднання права на свободу думки і слова (одна з причин привабливості онлайн-соціальних мереж для користувачів полягає в можливості вільно висловити свої думки, судження, надання оцінки якомусь явищу); інформаційних прав, пов'язаних із поширенням, передачею, отриманням і використанням інформації, та ін. [4]. Втім, як влучно висловилася Марія Чалабієва: «Електронні соціальні мережі – це саме той потужний результат перенесення наявних моделей соціальних взаємодій у медіа-вимір, шляхом повноцінної реалізації конституційних прав людини, що потребує обов'язкового правового регулювання з боку держави, яке має ґрунтуватися на безпечному підході до користування соціальними мережами, гарантуванні та захисту прав людини у Інтернеті» [7]. Оскільки доступність соціальних мереж зумовлює вразливість людини до нових викликів і загроз інформаційній безпеці використання соціальних мереж та медіа тісно пов'язані з питаннями поширення інформації, конфіденційності, електронної комерції, інтелектуальної власності та інших груп так званих базових правовідносин в мережі Інтернет, це потребує хоча б мінімального державного контролю чи регуляції [2].

Вплив соціальних мереж на суспільство складно переоцінити, особливо в контексті подій останніх років, а отже, дедалі гостріше постає питання регулювання їхньої діяльності й пошуку балансу між свободою вираження та захистом прав інших осіб, з одного боку, і між свободою вираження й захистом національної та громадської безпеки, запобіганням заворушенням і злочинам, з іншого.

Література

1. Дарія Опришко. Пошук балансу між правом на свободу вираження та регулюванням соціальних мереж: досвід Німеччини – Центр демократії та верховенства права. URL: <https://cedem.org.ua/ /analytics/sotsmerezhi-nimechchyna/>
2. Ксенія Токарева. Забезпечення інформаційних прав людини в соціальних мережах. Актуальні проблеми правознавства. 2022. № 4 (32). С. 88–93.
3. Соціальна мережа – Wikiwand. URL: <https://www.wikiwand.com/>
4. Іваніцький П.С. Соціальні мережі як складова реалізації прав людини в мережі інтернет. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 6. С. 22–24.
5. Спасова К. І. Деякі проблеми правового забезпечення функціонування онлайн-соціальних мереж. Науковий вісник публічного та приватного прав. 2019. Вип. 2, том 1. С. 104–110.
6. Гаркот А.І. Правовий статус користувачів із великим впливом на платформах спільного доступу до інформації: перспективи визнання суб'єктами онлайн-медіа в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025. С. 323–328
7. Чалабієва Марія. Соціальні мережі як засіб реалізації прав людини в Україні. Jurnalul Juridic Național: Teorie Si Practică Mai. 2019. С. 46–49.
8. Толмачевська Ю. О., Харитонов Є. О. Правове регулювання використання соціальних мереж: зарубіжний досвід. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e5531ddf-1311-4bdf-8048-d20dc8f1ce48/content>
9. Єфіменко І. В. Досвід іноземних країн у правовому регулюванні соціальних мереж. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 8(36).
10. Плотнікова М. В. Окремі питання свободи вираження поглядів в інтернеті у світлі практики ЄСПЛ. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b939b375-f617-4447-a32e-db41ae51e1f6/content>

Анотація

Чукаєва А. В. Регулювання діяльності платформ соціальних мереж: свобода слова vs відповідальність за контент (аналіз українського та європейського підходів). – Стаття.

Розглянуто особливості правового регулювання діяльності платформ соціальних мереж у контексті пошуку балансу між дотриманням права на свободу вираження та захистом прав інших осіб, з одного боку, та усуненням ризиків того, що ця свобода перетвориться на інструмент для поширення ненависті, дискримінації та маніпуляцій. Наголошено на важливості встановлення збалансованої правової системи, яка б регулювала порядок і обмеження щодо інформації, що циркулює в соціальних мережах, сприяла б збереженню прав особи на свободу слова та на доступ до інформації й водночас забезпечувала кібербезпеку інтернет-користувачів. Цю систему мають складати ефективні правові заходи, спрямовані на створення безпечного онлайн-середовища, такі як контроль дезінформації, забезпечення прозорості політичної реклами, захисту персональних даних та відповідальності соціальних платформ тощо. Особливо підкреслюється необхідність захисту в соціальних мережах дітей та підлітків (особливо з огляду на діяльність у соцмережах т.зв. «груп смерті»). Розкрито важливість прийняття євроінтеграційного Закону України «Про медіа» в контексті врегулювання право-

відносин соціальних мереж. Проаналізовано стан реалізації в соціальних мережах фундаментальних прав людини, зокрема таких як право на свободу вираження поглядів, думки і слова, а також вільне використання і поширення інформації та ін., порівняно підходи України та країн ЄС до контролю інформаційних потоків, забезпечення свободи слова, захисту даних користувачів та відповідальності онлайн-платформ тощо. Проаналізовано здобутки законодавства ЄС у аналізованій сфері задля їх імплементації у практику національного законодавства.

Ключові слова: соціальні медіа, соціальні мережі; контент, інформаційна війна, дезінформація; свобода слова; онлайн (інтернет) спілкування, кібербезпека, законодавче регулювання, міжнародні стандарти.

Summary

Chukaieva A. V. Regulation of Social Media Platforms: Freedom of Speech vs Content Responsibility (Analysis of Ukrainian and European Approaches). – Article.

The article examines the legal regulation of social media platforms in the context of balancing the right to freedom of expression with the protection of the rights of others, on the one hand, and mitigating the risks that this freedom may be exploited to spread hatred, discrimination, and manipulation, on the other. The emphasis is placed

on the importance of establishing a balanced legal framework to govern the dissemination and restriction of information in social media, ensuring both the protection of freedom of speech and access to information, as well as cybersecurity for internet users. This framework should include effective legal measures aimed at creating a safe online environment, such as disinformation control, transparency of political advertising, protection of personal data, and the accountability of social platforms. Particular attention is paid to the need to protect children and adolescents in social networks, especially in light of the activities of so-called “death groups”. The significance of the EU integration-oriented Ukrainian Law “On Media” is highlighted in the context of regulating social media-related legal relations. The article analyzes the implementation of fundamental human rights on social media, in particular the rights to freedom of expression, opinion, and speech, and the right to freely use and disseminate information. A comparative analysis of Ukrainian and EU approaches is provided in terms of information flow control, freedom of speech guarantees, user data protection, and the liability of online platforms. The study also evaluates EU legal achievements in this area with a view to their implementation in Ukrainian national legislation.

Key words: social media; content; information warfare; disinformation; freedom of speech; online communication; cybersecurity; legal regulation; international standards.